

Setembre social | | Actualitzat el 25/07/2021 a les 18:35

Mireia Bosch: «El treball ens hauria de permetre cobrir només les necessitats purament vitals»

Mireia Bosch és una de les impulsores de «Viure Junes», un innovador projecte d'habitatge comunitari en l'àmbit rural | «O fem una economia que estigui alineada amb la vida, o economia i vida són oxímoron» | Entrevista publicada originàriament a la revista 'Cooperació Catalana'

Mireia Bosch | Sara Blázquez

Mireia Bosch Mateu (Igualada, 1983) és cooperativista, durant molts anys vinculada al projecte de COS Cooperativa, i actualment al de La Zona, el mercat digital social impulsat des d'Opcions. També forma part del grup impulsor de «Viure Junes», un projecte d'habitatge comunitari i cooperatiu en fase de gestació al Penedès, i ha participat en el Postgrau d'Economia Social i Solidària de la XES i La Ciutat Invisible. Parlem amb ella de viure en comunitat, d'habitatge cooperatiu i de la importància de les cures en tots els aspectes de la vida.

Què és el projecte «Viure Junes»?

«Viure Junes» és un projecte d'habitatge comunitari i cooperatiu que va néixer fa gairebé quatre anys quan un grup de famílies del municipi ens vam començar a plantejar viure d'una altra manera. Ho fem després d'adonar-nos de la situació de l'habitatge, un sistema totalment col·lapsat. I que l'accés a l'habitatge es fa via propietat privada, hipotecant-te de per vida, o amb un sistema de lloguer que et deixa a la mercè dels propietaris. Amb voluntat de transformar això,

per viure d'una altra manera i sobretot de cuidar-nos col·lectivament, d'articular-nos comunitàriament més enllà de la família.

Fins a quin punt l'habitatge cooperatiu és una via de sortida a l'actual atzucac immobiliari?

Ho és, perquè fins ara ens hem imaginat la vinculació amb el lloc on vivim a través de la propietat, i això s'ha convertit en una bombolla i en una via de negoci i explotació brutal. Plantejar-se la vinculació amb l'espai on hem de viure des d'una altra forma és una sortida. No només per a l'habitatge en sí, sinó per tot el que genera, de posada en comú, de mancomunar despeses, de mancomunar aspectes de la vida que fins ara enteníem com a privats, i que has de sostenir sola o amb la persona que t'acompanyi, i sí, és una via de sortida. De fet, et diré que és de les úniques, que si d'aquesta en volem sortir, ha de ser així.

Perquè es dona sortida a una necessitat molt bàsica, com l'habitatge, però la idea és anar una mica més enllà de tenir quatre parets i un sostre, no?

Viure és un dret fonamental, i atendre a totes les necessitats que es desprenen del fet de viure també ho és. Per tant, no només estem solucionant el fet de viure en un espai digne, sinó generar una sèrie de suports, de xarxes, de relacions, que en el sistema actual estan trencades: estem soles, ens sostenim soles amb economies molt precaritzades, i encara que tinguis casa, sovint la qualitat no la tens garantida. Alhora també permet el fet de cuidar-se. De què estem parlant quan diem cuidar-nos? I sovint això ha acabat relegat a l'àmbit privat, de les dones, que som les que sustentem la criança de les filles, la cura de l'espai, totes aquestes relacions més subtils. I quan ho portes no dic a l'espai públic, però sí a l'espai de la comunitat, i això se sosté col·lectivament, hi ha un gir en la qualitat molt potent.

«Anem a viure juntes, també per cuidar-nos col·lectivament, per articular-nos comunitàriament més enllà de la família»

En què es concreta aquesta importància de les cures en aquest tipus d'habitatge cooperatiu?

Per exemple, en allò físic: en espais on conviure, en transcendir de l'espai més privat a un espai més col·lectiu. Això en allò físic. En altres aspecte, com socialitzar tasques que tenim assignades en el dia a dia per la nostra subsistència, com comprar, alimentar-nos, fer la bugada? Si tot això ho assumim de forma col·lectiva, i una persona cuina per tots, aquí hi ha un alliberament.

Pinta molt bé. Algun inconvenient hi deu haver.

És difícil, eh? Tots sabem que la gestió del grup sovint és molt més difícil que la gestió en parella, i quan es comencen a entrecreuar processos vitals, tensions, problemes? és delicat. Però alhora és molt més ric, i la sensació de sosteniment és molt més profunda. Però alhora és molt lenta.

Mireia Bosch durant l'entrevista. «Tenir la certesa que el conflicte forma part de nosaltres, és sa» Foto: Sara Blázquez

Aquestes dificultats en la part més relacional, és potser el que atura que hi hagi més projectes d'aquest tipus?

Sí, perquè no ens han dit que el conflicte i la tensió forma part de la relació. Anar amb això per davant i tenint la certesa que el conflicte forma part de nosaltres, és sa. És lògic i és normal, i ens fa avançar. És possiblement un fet que ho dificulti, però també ho és, i això en el postgrau hi hem reflexionat, és la dificultat econòmica. O sigui, com garantir que tothom té la mateixa capacitat, perquè hi ha un tema econòmic, de capacitat d'inversió. O relacional, perquè si no estàs enxarxada no arribes a un projecte així. I hi ha un tema de disponibilitat de temps, perquè al final és un munt d'hores, quasi de militància. Per tant, un triple barrera: l'econòmica, la disponibilitat de temps, i potser sí, voler obrir aquest àmbit més privat i col·lectivitzar-lo.

En projectes com aquest s'han començat a recuperar conceptes, que en algun moment podien semblar quasi arcaics, com el de relacions de tribu, com a ampliació del model familiar. Anem per aquest camí?

Nosaltres sí. Moltes de les persones que formem part del projecte hem estat mares i ens hem adonat que la criança en aquesta societat és molt difícil. Estàs molt sola, molt desemparada, i fins que no has trobat la tribu, el teu grup, no t'has pogut ubicar. Per a mi, i això també és molt personal i íntim, passa molt també per poder començar a deconstruir el concepte de família tradicional, heteronormativa i començar a ventilar conceptes que a vegades ens pesen com lloses. A vegades no, i hi ha gent que li va molt bé, però comencem a petar-nos una mica aquests models que són més opressius que alliberadors o possibilitadors de vida.

Compartir la criança entra dins una lògica cada vegada més habitual, però a vegades també es parla de descentralitzar la responsabilitat de les cures també quan estem parlant de

malalties, de vulnerabilitats, etc. Això ja seria un grau més de complexitat?

És un aspecte més. La criança ens ha vingut donada, i socialment està fins i tot ben vist, perquè ja s'ha fet molta feina, de criar en tribu, etc. I potser en processos de malaltia crònica, o d'envelliment, és molt més tabú. La malaltia o la vellesa són molt més tabú que la criança. Però viure en comunitat també és poder abordar això.

«Què és el treball? És el que et posa cada dia troncs al foc perquè la casa s'escalfi, o és el que se'n va a treballar 35 hores i aporta un sou?»

I com es fa?

En la concepció de l'espai, et plantejges quines necessitats pots tenir. Més enllà del moment dolç de tenir canalla, què passarà quan les nostres mares emmalalteixin i ens n'haguem de fer càrrec, o nosaltres mateixes, i això també ha de poder estar damunt la taula. Sobretot perquè tenim un model d'envelliment pèssim, i de cura a la tercera edat pèssim. Al poble hem tingut un drama amb la residència, amb el tema de la Covid, que no ha fet més que posar de manifest quin lloc li estem donant a l'envelliment. O ja no només envelliment, sortir del mercat laboral. Què passa amb les persones quan deixen de ser productives? Infància, malaltia i tercera edat són tres moments que la persona no és productiva, i com que no és productiva se'n fa negoci, perquè és l'única manera de fer productiva aquella persona. Per tant, plantejar-nos envellir d'una altra manera, també obre camí.

I per què si ho veiem tan clar, i de fet tu mateixa has dit que és de les úniques sortides a l'atzucac actual, és encara tan minoritari? En part suposo que per desconeixement, però també per molts recels. Quines passes caldria donar per estendre el model d'habitatge cooperatiu?

Hi ha molts factors. Un és el de la disponibilitat de temps. També la de la inversió econòmica. I després que no tenim molts referents. Nosaltres per exemple ens hem inspirat en diferents models, però els models de cooperativa d'habitatge estan ubicats sobretot a la ciutat. I és un model més o menys avançat, amb uns estatuts més o menys definits, però quan te'n vas a l'àmbit rural, nosaltres no en diem tant cooperativa d'habitatge, sinó projecte d'habitatge comunitari, perquè també ens proposem compartir molt més. Una cooperativa d'habitatge és un bloc que hi ha espais comuns, però la vida cadascú la porta en el seu espai. Aquí sí que hi ha uns espais privats, on tu et pots apartar, però realment hi ha una voluntat de posar en comú la vida. Doncs no hi ha referents. No hi ha inspiració, tot i que cada vegada n'hi ha més. I per sort projectes com La Borda, Cirerers, La Dinamo, Sostre Cívic, estan fent molta feina. Però en l'àmbit rural s'ha de continuar explorant. Com a molt vam tenir el referent de Cal Cases. I hem fet tres modificacions d'estatuts. I vam arribar al Coop57 amb un model de cooperativa d'habitatge, i Coop57 ens va dir: vosaltres no sou una cooperativa d'habitatge, no tindreu un habitatge per a cadascuna, no hi ha set cèdules d'habitabilitat? Plantegeu-vos una cooperativa de consumidores i usuàries, on compartiu una única cèdula d'habitabilitat i cadascú fa ús com a usuària d'un espai. I és una fórmula, però potser la llei també haurà d'anar evolucionant. Assaig-error, assaig-error, assaig-error, anem obrint camí. I espero que la replicabilitat de model cada vegada sigui més fàcil, tot i que requereix un temps, i aquest temps no ens el podem ventilar, encara que tinguem unes pràctiques molt més clares. Perquè gestar un projecte vital d'aquest tipus és un procés, i no és d'avui per demà.

Mireia Bosch durant l'entrevista. «Estàs molt sola, i fins que no has trobat la tribu, el teu grup, no t'has pogut ubicar» Foto: Sara Blázquez

Estem parlant de cohabitatge rural, en un entorn concret, del qual no sempre les persones que en formen part en provenen. I comença a haver-hi crits d'alerta que compte amb la gentrificació d'alguns territoris, que amb la millor de les voluntats no acabi passant com a Barcelona amb el turisme.

Aquí la gent de la Truja Negra, del Lluçanès, són molt potents, quan diuen que no es tracta de metropolitzar el rural, sinó de recuperar el model rural. Però sí, correm el perill, i més ara després de la pandèmia, que molta gent diu que la vida a la ciutat l'ofega i es pot desplaçar i teletreballar. És clar, aquí hi ha un perill, perquè al final tenim unes terres que s'estan abandonant, estan venint grans inversors que proposen vendre'ls la vinya i hi posin plaques solars; correm el perill de convertir-nos en la productora elèctrica de Catalunya. Al final, un projecte així ha de poder anar acompanyat d'una mirada de revinculació amb la terra, amb la cura de l'entorn, gestió dels animals, dels arbres fruiters, dels camps, del bosc que ens ha de proveir de l'energia per escalfar-nos, dels arbres que puguem arribar a gestionar, i sí, a mi la Truja Negra m'inspiren molt i em fan reflexionar, perquè jo vinc de teletreballar, però des que visc aquí, intento tenir un hort, intento fer formatge, intento no sé què? i al final aquest és l'entorn que tenim. I aquí també des de l'ecofeminisme val la mirada que vivim en un entorn finit, i o estem en equilibri amb això o malament.

I el treball, el sostén econòmic de la vida, quin encaix té en tot plegat?

Ah, el treball! Jo el treball me'l petaria, eh? El treball ens hauria de permetre cobrir només les necessitats purament vitals, i la resta és mandanga capitalista. Trobar l'equilibri en això també és difícil, perquè totes venim amb una cosa, amb el diner, amb el que és teu, si ho has de posar en comú o no? En el nostre cas hi ha molta reflexió de què passa amb el treball, i amb les jornades laborals, i amb la disponibilitat econòmica de cadascuna, o amb l'evidència de la disponibilitat

econòmica que cadascuna té, perquè tu i jo podem cobrar el mateix, tenir les mateixes necessitats vitals, i jo pensar que soc rica i tu pensar que ets pobre. Però al final, què és el treball? És només el remunerat? O és reproductiu? És el que et posa cada dia troncs al foc perquè la casa s'escalfi, o és el que se'n va a treballar 35 hores i aporta un sou? Bé, el treball, i l'economia, què són? No ho tenim resolt, però val la pena sacsejar-nos i desfer-nos d'esquemes.

Aquest tipus de projectes són vàlids per al moment actual de la vida, però us plantegeu si a mig o llarg termini poden deixar de tenir sentit com a tals, i per tant caldrà emprendre un altre projecte? O quan engegues un projecte d'aquest tipus ja el veus a llarg termini? És a dir, no us esteu plantejant un cohabitatge sènior, perquè no esteu en aquesta fase de la vida?

Ens estem plantejant que si no hi ha cap canvi de rumb en les nostres vides, és possible que envellim aquí. Però una de les coses boniques del projecte és que és una aposta gairebé de vida, però tampoc és un encadenament. Hi ha de poder haver mobilitat, i ha de poder ser prou flexible. I de fet, una de les coses que sempre ens hem dit és que «Viure Juntes» ha de poder donar resposta a les necessitats que cadascuna tinguem en cada moment. I jo en un moment de la meva vida necessito desaparèixer un temps, o fins i tot marxar, per què no? Al final, el dret d'ús d'un espai no és més que això, que puc fer ús d'un espai mentre ho necessiti. El dia que ho deixi de necessitar o que ho deixi de desitjar, doncs xim-pum.

Plantejar-nos envellir d'una altra manera, també obre camí

Quina importància té el disseny de l'habitatge?

Molt. L'estructura determina molt. Quins llocs s'han donat a les cuines tradicionalment? Quins són els espais de sol d'una casa? On es generen les trobades? El llibre *Arquitecturas del cuidado* parla d'una manera molt inspiradora d'això, d'infraestructura dura i infraestructura tova, i com tota aquesta configuració determina o facilita molt.

En termes d'habitatge i noves formes de convivència, també hi haurà un abans i un després de la Covid-19? Quins aprenentatges podem extreure de la crisi actual?

Hi he pensat molt en el marc del llibre *Economia solidària i feminista*, que també he participat. Com la crisi actual ens ha deixat en suspensió, tancades a casa, i ens ha tallat els vincles relacionals. I això ens diuen que va ajudar a frenar la corba, i vull pensar que així ha estat, però l'emmalaltiment social -i personal- que genera, encara està per veure. I sí, projectes així permeten com a mínim un sosteniment més col·lectiu, i com en un moment de crisi o excepcionalitat, si som unes quantes més per sostenir-nos, pot ser diferent. Al final, el suport mutu és això.

[Una versió reduïda d'aquesta entrevista va publicar-se al número 454 de la revista Cooperació Catalana que edita la Fundació Roca Galès]